

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА

Педагогічний факультет

Кафедра соціальної педагогіки та соціальної роботи

СИЛАБУС ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ
ПЕДАГОГІКА І ПСИХОЛОГІЯ РОДИННИХ ВЗАЄМИН

Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

Освітня програма «Соціальна робота»

Спеціальність І 10 Соціальна робота та консультування

Галузь знань І Охорона здоров'я та соціальне забезпечення

Затверджено на засіданні кафедри

Протокол № 1 від 26 серпня 2025 р.

м. Івано-Франківськ – 2025 р.

1. Загальна інформація

Назва дисципліни	Педагогіка і психологія родинних взаємин
Викладач	Сабат Наталія Іванівна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи
Контактний телефон викладача	+380986702613
Е-mail викладача	nataliia.sabat@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	очний / заочний
Обсяг дисципліни	3 кредити ECTS, 60 год
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua/
Консультації	очні консультації: згідно розкладу консультацій

2. Анотація до навчальної дисципліни

Предметом вивчення навчальної дисципліни є формування у здобувачів вищої освіти комплексного розуміння закономірностей сімейного виховання, динаміки родинних стосунків та психологічних аспектів взаємодії в сім'ї. Курс поєднує теоретичні основи педагогіки та психології сімейних відносин із практичними навичками вирішення конфліктів, побудови гармонійної комунікації та підтримки психологічного благополуччя членів родини.

У ході вивчення курсу здобувачі вищої освіти знайомляться з теоретичними засадами сімейного виховання; психологічними особливостями розвитку особистості в родині; способами взаємодії поколінь та особливостями різних стилів виховання; причинами та механізмами сімейних конфліктів, методами їх розв'язання; соціально-психологічними аспектами батьківсько-дитячих взаємин; роллю педагогічного впливу у формуванні цінностей та моральних орієнтирів у сім'ї; психологічною підтримкою сім'ї в кризових ситуаціях.

Курс передбачає інтерактивні методи навчання: обговорення кейсів, тренінги з комунікативної компетентності, моделювання сімейних ситуацій. Вивчення дисципліни сприятиме підготовці спеціалістів, здатних професійно консультувати родини, сприяти зміцненню сімейних стосунків і створенню сприятливого виховного середовища.

3. Мета та цілі навчальної дисципліни

Мета курсу: ознайомити студентів із психолого-педагогічними особливостями родинних взаємин, навчити застосовувати здобуті знання та вміння у практичній професійній діяльності, зокрема, у практиці консультативної допомоги сім'ї у вирішенні складних для неї проблем.

Завдання курсу:

- формувати у студентів наукові знання про сім'ю як основний інститут формування особистості;
- ознайомити здобувачів освіти із трактуванням поняття «родинні взаємини» у вітчизняній та зарубіжній теорії і практиці;
- вчити усвідомлювати значення родинних взаємин для соціального та психологічного благополуччя особистості;
- допомогти студентам в оволодінні основними теоретичними знаннями й практичними вміннями щодо формування культури родинних взаємин та навчити їх застосовувати ці знання і вміння в майбутній професійній діяльності.

4. Програмні компетентності та результати навчання

Інтегральна компетентність

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у соціальній сфері або у процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій та методів соціальної роботи і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності

ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК 6. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 11. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми у професійній діяльності.

Спеціальні компетентності

СК 1. Знання і розуміння сутності, значення і видів соціальної роботи та основних її напрямів (психологічного, соціально-педагогічного, юридичного, економічного, медичного).

СК 8. Здатність застосовувати сучасні експериментальні методи роботи з соціальними об'єктами.

СК 15. Здатність взаємодіяти з клієнтами, представниками різних професійних груп та громад.

СК 23. Здатність надавати допомогу соціально неадаптованим сім'ям у набутті навичок відповідального батьківства та пошуку власних ресурсів для самостійного розв'язання життєвих проблем сім'ї.

Програмні результати навчання

РН 1. Здійснювати пошук, аналіз і синтез інформації з різних джерел для

розв'язування професійних завдань і встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між соціальними подіями та явищами.

РН 10. Аналізувати соціально-психологічні процеси в малих та великих групах.

РН 19. Залучати особистісні ресурси осіб, які звернулися за допомогою, ресурси соціальної групи і громади для розв'язання їх проблем, виходу із складних життєвих обставин.

РН 24. Організовувати та здійснювати спрямовані на розвиток батьківського потенціалу навчання батьків розуміти потреби дітей та добирати способи задоволення потреб дітей відповідно до їх віку та індивідуальних особливостей, методи ненасильницького дисциплінованого впливу на дітей з метою запобігання вилученню дітей із сім'ї в межах повноважень.

5. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни – 180 год	
Вид заняття	Загальна кількість годин
лекції	12 / 4
семінарські заняття	18 / 6
самостійна робота	60 / 80

Ознаки навчальної дисципліни			
Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибіркового
III	I 10 Соціальна робота та консультування	другий	нормативний

Тематика навчальної дисципліни				
Тема	Кількість год.			
	лекції	заняття	сам. роб.	
Тема 1. Сім'я – основний інститут формування особистості.	2	2	10/12	
Тема 2. Сутність поняття «родинні взаємини» у вітчизняній та зарубіжній теорії та практиці.	2/2	4/2	10/12	
Тема 3. Психологія родинних взаємин.	2	4/2	10/20	
Тема 4. Значення родинних взаємин для соціального та психологічного добробуту особистості.	2	2	10/12	
Тема 5. Основні психолого-педагогічні моделі родинних взаємин.	2/2	4/2	10/12	
Тема 6. Формування культури родинних взаємин у практиці сучасної соціальної роботи.	2	2	10/12	
	ЗАГ.:	12/4	18/6	60/80

6. Система оцінювання навчальної дисципліни

Загальна система оцінювання навчальної дисципліни	<p>Згідно Положення про порядок організації та проведення оцінювання успішності здобувачів вищої освіти в університеті https://efund.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/172/2023/09/poriadok-orhanizatsii-ta-provedennia-otsiniuvannia-uspishnosti-zdobuvachiv-vyshchoi-osvity.pdf</p> <p>Вид контролю – екзамен.</p> <p>Максимальна оцінка – 100 балів, з них:</p> <p>25 балів за поточне оцінювання;</p> <p>15 балів – за контрольну роботу;</p> <p>10 балів – за самостійну роботу;</p> <p>50 балів за екзамен.</p>
Вимоги до письмових робіт	<p>Виконання письмових завдань, поданих до планів семінарських занять, є обов'язковим складником підготовки до заняття і оцінюються додатково. Письмові роботи повинні виконуватися самостійно й перевірятись під час практичного заняття.</p> <p>Здобувачі вищої освіти виконують контрольну роботу у формі тестування, яке розміщене на сайті дистанційного навчання https://d-learn.pnu.edu.ua (для денної – на занятті, для заочної – за 10 днів до початку сесії).</p>
Семінарські заняття	<p>Семінарські та практичні заняття проводиться з метою формування у студентів умінь і навичок з курсу, комунікації відповідно до сформульованих завдань, складання презентацій та творчих завдань. Попередня підготовка до розгляду питань, активна участь під час обговорення, обов'язкове виконання усіх завдань. Оцінка за такі заняття враховується при виставленні підсумкової оцінки з дисципліни.</p>
Умови допуску до підсумкового контролю	<p>Обов'язкова присутність на заняттях. Активність упродовж семестру, відвідування або відпрацювання усіх семінарських занять упродовж двох тижнів з моменту пропуску заняття або отримання незадовільної оцінки на занятті.</p> <p>Оцінки за поточне тестування, відповіді на семінарських заняттях, виконання контрольної роботи та завдань на самостійне опрацювання.</p>
Підсумковий контроль	<p>Екзамен у формі тестування за 100-бальною шкалою.</p>

7. Політика навчальної дисципліни

Письмові роботи: виконуються з використання цифрових технологій та з

посиланнями на джерела (з урахуванням вимог до виду роботи).

Академічна доброчесність: Викладання навчальної дисципліни ґрунтується на засадах академічної доброчесності відповідно до Кодексу честі Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника <https://pnu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/09/Нова-редакція-Кодексу-честі-Прикарпатського-національного-університету-імені-Василя-Стефаника-1.pdf>

– сукупності етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання з метою забезпечення довіри до результатів навчання. Студент повинен неухильно дотримуватися правил внутрішнього розпорядку закладу вищої освіти, інших видів політики, передбачених нормативними документами, що регулюють освітній процес у ЗВО.

Студенти зобов'язані дотримуватися принципів академічної доброчесності, усвідомлюючи наслідки її порушення, що визначається Положенням про запобігання та виявлення плагіату у Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника <https://cnu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/10/Нова-редакція-Положення-про-запобігання-академічному-плагіату.pdf>

Під час виконання письмових завдань слід надавати посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримуватись норм законодавства про авторське право і суміжні права; надавати достовірну інформацію про результати власної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.

У випадку порушення норм академічної доброчесності здобувачі освіти можуть бути притягнені до такої академічної відповідальності:

- повторне проходження оцінювання (контрольна робота, іспит, залік тощо);
- повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми;
- відрахування із закладу освіти;
- позбавлення академічної стипендії;
- позбавлення наданих закладом освіти пільг з оплати навчання.

Відвідування занять: Обов'язкове. Студенти, які навчаються за індивідуальним графіком, мають в повному обсязі виконати додаткові індивідуальні завдання, попередньо узгодивши їх з викладачем. Присутність на модульній контрольній роботі є обов'язковою. У випадку відсутності студента на проміжному контролі з поважної причини, підтвердженої документально, йому призначається інша дата складання модульної контрольної роботи.

Неформальна освіта: Згідно Положення про визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти, в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника https://efund.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/172/2023/05/02-07.33_2022-polozhennia-pro-vyznannia-rezultativ-navchannia-zdobutykh-shliakhom-neformalnoi-osvity-v-prykarpatskomu-natsionalnomu-universyteti-imeni-vasylia-stefanyka.pdf

Зараховуються результати неформальної освіти згідно з кількістю годин та

тем, які повинні відображати матеріал семінарських занять. Наприклад, 2 години, які були отримані в результаті неформальної освіти, зараховуються як одне семінарське заняття з відповідної теми.

Обов'язковою умовою визнання результатів неформального навчання здобувача в рамках вибіркової складової освітньої програми є відповідність цих результатів рівню освіти, на якому реалізується освітня програма.

Рекомендовані платформи:

українська освітня платформа [Prometheus](#);

безкоштовна освітня платформа [Khan Academy](#);

українська студія онлайн-освіти [EdEra](#);

онлайн-платформа [Coursera](#).

8. Рекомендована література

Базова

1. Бех І. Д. Виховання особистості: У 2 кн. Кн. І: Особистісно орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади : навч.-метод, посібник. Київ : Либідь, 2003. 280 с.
2. Бондарчук О. І. Психологія сім'ї : курс лекцій. Київ : МАУП, 2001. 96 с.
3. Євтух М. Культура взаємин. Частина 1. Самопізнання : підручник. Горлівка : Видавництво ГДПШМ, 2008. 228 с.
4. Замашкіна О. Д. Педагогіка сімейного виховання : навч. посіб. Ізмаїл : РВВ ІДГУ, 2016. 400 с.
5. Ковбас Б., Костів В. Родинна педагогіка : У 3-х т. Том І. Основи родинних взаємовідносин. Івано-Франківськ, 2002. 288 с.
6. Корольчук М. С. Психологія сімейних взаємин. Київ : Ніка-Центр, 2010. 296 с.
7. Кравець В. Психологія сімейного життя / у 2-х ч. Тернопіль, 1995. 695 с.
8. Маценко Л. М. Педагогіка сімейного виховання : підручник / вид. 3-тє, доп., перероб. Київ : ЦП «Компринт», 2019. 376 с.
9. Пеша І. В., Сопівник І. В., Галайдюк В. В., Кошук О. Б. Соціальна робота з сім'ями, дітьми та молоддю : навч. посіб. Київ : Компринт, 2023. 449 с.
10. Столярчук О. А. Психологія сучасної сім'ї : навч. посіб. Кременчук : ПП Щербатих О. В., 2015. 136 с.

Додаткова

11. Батьківство в радість: тренінговий курс з набуття батьківських навичок / авт.-упоряд. : Г. М. Лактіонова, І. Д. Зверева. Київ : Р.К. Майстер-принт, 2008. 196 с.
12. Бондар Т. В. Стиль взаємин між підлітками та батьками. *Український соціум*. 2010. № 4 (35). С. 31–39.
13. Володарська Н. Д., Карабаєва І. І. Вплив емоційних зв'язків на

- розвиток психологічного благополуччя сім'ї. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Психологічні науки.* 2021. № 3. С. 29–36.
14. Говорун Т., Кікінежді О. Стаття і сексуальність: психологічний ракурс. Тернопіль : Богдан, 1999. 384 с.
15. Дідук І. А. Взаємини дітей у сім'ї як важливий чинник розвитку особистості. *Наукові студії із соціальної та політичної психології* : зб. Статей. / АНП України, Ін-т соціальної та політичної психології; редкол. : С. Д. Максименко, М. М. Слюсаревський та ін. Київ, 2006. Вип. 14 (17). С. 88–94.
16. Дідук І. А. Специфіка взаємин між рідними братами та сестрами. *Психологія*: [зб. наук. праць]. Київ : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 1999. С. 181–190.
17. Євтух М. Культура взаємин як усвідомлена необхідність формування сучасного сім'янина. *Вісник Прикарпатського університету. Педагогіка.* Івано-Франківськ, 2016. Вип. XXII-XXIII. С. 22–25.
18. Колишкіна А., Колишкін О. Теоретичні засади моделі виховання культури взаємин батьків і дітей молодшого шкільного віку в освітньому процесі. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології.* 2024. № 6 (140). С. 220–233. <https://pedscience.sspu.edu.ua/wp-content/uploads/2025/01/колишкіна.pdf>
19. Корякіна І. Вплив родинної творчої діяльності на розвиток дітей дошкільного віку та зміцнення родинних стосунків в умовах війни. *Актуальні питання гуманітарних наук.* Вип. 75, том 1, 2024. С. 332–337. <https://doi.org/10.24919/2308-4863/75-1-50>
20. Костів В. Виховний потенціал родини. *Соціальна педагогіка: теорія і практика.* 2007. № 3. С. 54–60.
21. Роїк Т. Сутність поняття «культура родинних взаємин» у вітчизняній та зарубіжній педагогічній теорії й практиці. *Проблеми підготовки сучасного вчителя.* 2018. Вип. 17. С. 76-82. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ppsv_2018_17_12
22. Роїк Т. О. Модель виховання культури родинних взаємин у молодших школярів. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова.* Серія 5. Педагогічні науки реалії та перспективи, 2019. № 66. С. 179–183.
23. Роїк Т. О. Особливості співпраці дітей, батьків та вчителя у вихованні культури родинних взаємин. *Молодь і ринок* : щомісячний науково-педагогічний журнал. Дрогобич, 2018. № 9 (140). С. 35–38.
24. Сабат Н. І., Сабат Н. В. Аксиологічний підхід як орієнтир у співпраці закладу загальної середньої освіти з батьками здобувачів освіти. *Соціальна відповідальність людства в контексті аксіологічних трансформацій : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Одеса, 20 вересня 2023 р.* Одеса, 2023. С. 67–70.
25. Сабат Н., Гринишин Р. Роль сім'ї у формуванні ціннісних орієнтацій старшокласників. *Теоретичні, методичні та практичні проблеми*

соціальної роботи : збірник тез доповідей учасників VII Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Івано-Франківськ, 19 травня 2022 р. / за ред. Г. Й. Михайлишин, І. В. Кулик; упоряд. : Н. В. Сабат, Н. І. Сабат. Івано-Франківськ, 2022. С. 106–108.

26. Скребець Д. М., Дяченко М. О., Білоусова Н. В. Сім'я як основа розвитку особистості. *Психолого-педагогічні науки*. 2018. № 2. С. 65–68.
27. Столярик О., Семигіна Т., Зубчик О. Сімейна соціальна робота: реалії України. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського*. 2020. № 4 (133). С. 38–46.
28. Усвідомлене батьківство під час війни. Покроковий посібник на шляху до батьківства у сім'ях військових. Google.Drive. URL: <https://drive.google.com/file/d/1VHpwBUm5yj5OYCn7i7BArb2foJd6J92x/view>
29. Чистяк О. Особливості досягнення взаєморозуміння у стосунках дитини з батьками щодо освітнього процесу. *Психологічний журнал*. 2024. № 12. С. 79–86.

Викладач _____ Наталія САБАТ, доцент кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи